

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Petri De Dusburg, Ordinis Teutonici Sacerdotis, Chronicon
Prussiae**

Petrus <de Dusburg>

Francofurti ; Lipsiae ; Regiom. Pruss., 1679

Diplomata Quaedam De Episcopatibus Prussicis, quae omnia continentur
in Aurea Bulla Caroli IV. Imperatoris.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11850

DIPLOMATA QUÆDAM ^(a)

De

Episcopatibus Prussicis, quæ omnia continentur in Aurea Bulla Caroli IV. Imperatoris.

AROLUS IV. Divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus & Bohemiarum Rex ad perpetuam rei memoriam. Pro parte Venerabilis ^(b) Joannis Varmiensis Episcopi ^(c) Principis & devoti nostri dilecti, nuper Majestati Nostræ oblata Supplicatio continebat, quatenus nonnullas gratias, quas à sede Apostolicâ obtinuisse dignoscitur gratas de solitæ benignitatis clementiâ habere dignaremur, quarum tenor sequitur in hæc verba.

INNOCENTIUS ^(d) Episcopus Servus Servorum Dei, Venerabili Fratri ^(e) Joanni Episcopo Varmienti Salutem & Apostolicam benedictionem Provisionis nostræ debet providere subsidio ut jus suum cuilibet conservetur. Hinc est, quod nos tenorem quarundam literarum felicitis recordationis Innocentii IV. Prædecessoris Nostri in registro ipsius Prædecessoris repertum pro eo, quod sicut tertia petitio nobis nuper exhibita continebant præfata originales literæ, quibus pro Juribus Tuæ Ecclesiæ conservandis Te asseris indigere casualiter sunt amissæ, de registro isto de verbo ad verbum conscribi & ad Tuæ supplicationis instantiam fecimus, præsentibus annotari, qui talis est.

INNOCENTIUS ^(f) Episcopus Servus Servorum Dei

Dei dilectis filiis Magistro & Fratribus S. Mariæ Teuthonicorum Salutem & Apostolicam benedictionem. Limitum Diocessum Prussiae conjunctæ sibi terræ Culmensis ac divisionem Terrarum ipsius Prussiae, quas de mandato Nostro apud sedem Apostolicam providâ deliberatione præhabitâ fecit Venerabilis Frater Noster Episcopus Mutinensis Pœnitentiarius Noster in partibus illis Apostolica sedis Legatus, prout in ipsis literis super hæc confectis plenius continetur, ratas habentes & firmas eas Auctoritate Apostolica confirmamus & præsentis scripti Patrocinio communivimus. Tenorem autem literarum ipsarum præsentibus de verbo ad verbum fecimus annotari, qui talis est.

GVILHELMUS miseratione divinâ Episcopus Mutinensis Apostolicæ sedis Legatus omnibus præsentis literas inspecturis salutem. In nomine Jesu Christi. Noverit Universitas vestra, quod Sanctissimus Pater Dominus Innocentius Papa IV. inter alia, quæ ad Legationis officium pertinent commisit nobis in ejus præsentia constituto, ut limitare possemus Dioceses intra terminos nostros Legationis, & Episcopos instituere in iisdem cujus auctoritate de Regionibus jam conversis limitavimus sic Dioceses in Prussia. **PRIMAM** enim Diocesim limitavimus de terra **CULMENSIS**, sicut circumunt tres fluvii, Vistula, Dryvenca & Ossa, ita quod in eadem Diocesi Lubavia includatur. Veruntamen in terra Culmensi ad Episcopum, qui pro tempore fuerit, pertineat illud duntaxat, quod de communi Consensu & voluntate Episcopi Prussiae ac Fratrum Hospitalis S. Mariæ Teuthonicorum & hominum in eadem terra Culmensi manentium ordinatum fuit, quando primò ad habitationem illius deserti homines intraverunt. Videlicet una mensura tritici de unco & insuper sexcenti mansi de terra competenti vel competentibus locis ipsius terræ Culmensis; **SECUNDAM** verò Diocesim limitavimus, sicut claudit Ossa,
Vistula

Vistula & Stagnum Drausen, ascendendo per flumen de Passalve, ita quod insula de Quidino & Santeri in eadem Diœcesi habeantur. TERTIAM quoque limitavimus, sicut claudit recens mare ab occidente ad flumen, quod dicitur Prægora sive (g) Lipsa ab Aquilone ad stagnum prædictum Drausen à meridie ascendendo per prædictum Pessalviense flumen contra Orientem usque ad terminos Litvinorum. De non conversâ terra autem Prussia jam dictâ limitavimus jam QUARTAM Diœcesem, sicut claudit mare salsum ab Occidente & flumen Memelle ab Aquilone, & meridie flumen Prægora, versus Orientem usque ad terminos Litvinorum, ita quod prædicta flumina omnia communia sint Diœcesibus, quæ ipsis fluminibus terminantur. Præterea quia fratres prædicti totum pondus expensarum & præliorum sustinent, & quia multis oportet illos infeudare terras, sic divisimus terras Prussia, ut sive unus fuerit, sive plures Fratres, duas partes integrè cum omni proventu habeant, & Episcopus sive Episcopi tertiam integram cum omni jurisdictione & jure, salvis tamen Episcopo in duabus partibus Fratrum illis omnibus, quæ non possunt nisi per Episcopum exerceri. Verum ut hæc Terrarum divisio effectum debitum consequatur, ipsa in nomine Jesu Christi fiat primò juxta voluntatem & consensum Episcopi ac Fratrum Hospitalis ejusdem, & si concordia intervenire non poterit, tunc Episcopi eligant communes amicos per quos hujusmodi divisio fiat. Et si taliter concordare non poterunt, tunc ipsi Fratres, quia terra ipsis notior est, dividant Prussiam in tres partes, & de una ipsarum partium habeat Episcopus optionem, vel si fortè ipse noluerit eligere, quæ pars ex illis tribus partibus cedat Episcopo, sicut sortes dederint, terminentur, in cujus rei testimonium præsens scriptum sigilli nostri munimine duximus roborandum. Datum Anagninæ An. Dn. MCCXLIII. die IV. Julii. Indictione primâ Pontificatus ejusdem Domini Papæ anno I.

Nulli

Nulli ergò hominum liceat hanc paginam nostræ Confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei & B. B. Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Anagninæ VIII. Idus Octobr. Pontificatus nostri anno primo.

Caterùm ut idem tenor sic insertus omnimodam certitudinem faciat, Auctoritate Apostolicâ decernimus, ut illud idem robur, eamque vim, eumque vigorem dictus tenor per omnia habeat, quem haberent originales literæ supradictæ, & eadem prorsus eidem tenori fides adhibeatur, quodcumque & ubicumque sive in judicio sive alibi ubi fuerit exhibitus vel ostensus & eidem firmiter stetur in omnibus, sicut eisdem Originalibus literis staretur, si fuerint exhibitæ vel ostensæ. Per hoc autem nullum jus de novo alicui acquiri volumus, sed antiquum tantummodò conservari. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam nostræ Constitutionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei & B. B. Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Avenione secundo Idus Decembr. Pontificatus Nostri anno tertio. Item alterius Literæ sive Bullæ tenor talis est:

Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei Venerabili Joanni Episcopo Varmienfi salutem & Apostolicam Benedictionem. Ex provisione nostra debet provenire, ut Jus suum cuilibet conservetur, hinc est, quod nos tenorem quarundam Literarum felicitis recordationis Innocentii Papæ IV. Prædecessoris Nostri in Registro ipsius Prædecessoris repertum pro eo, quod sicut Tua petitio Nobis exhibitæ, præfata Originalis literæ, quibus Te asseris

P p p

indi-

indigere pro juribus Tuæ Ecclesiæ conservandis; casualiter sunt amissæ, de registro ipso à verbo ad verbum conscribi, & ad Tuæ supplicationis instantiam præsentibus, qui est talis:

Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei Venerabili Fratri (b) Episcopo Prussiæ salutem & Apostolicam Benedictionem. His quæ per dilectos filios fratres Hospitalis S. Mariæ Teutonicorum & alios Christi fideles factæ sunt in Prussiæ partibus Divina propitiante providentiâ, cum exultatione Spiritus intellectis, & considerata terræ latitudine ibi per gratiam Dei acquisitæ, Venerabili fratri Nostro Wilhelmo Episcopo quondam Mutinensi, Pœnitentiario Nostro apud sedem Apostolicam constitutus in ipsius Prussiæ & Livoniæ partibus plenæ, Legationis officium duximus committendum, eidem in ipsa Prussia & in terra Culmensi limitandas Diœceses ac ipsius Prussiæ terram dividendi per partes de Fratrum nostrorum consilio potestatem plenariam concedentes. Ita Episcopus ipse tres in Prussia & unam in terra Culmensi Diœceses limitavit, ac tres partes fecit de terra Prussiæ, quarum dilectis Fratribus duas ferentibus præriorum angustias ac expensarum onera, quos oportet Terram infeudare pluribus, deputavit, ita ut sive unus Frater fuerit sive plures duas partes Terræ integræ cum omni proventum habeant; Et Episcopus sive Episcopi tertiam similiter integrè habeant, cum omni jurisdictione & jure, salvis tamen Episcopo in duabus Fratrum partibus illis omnibus, quæ non possunt, nisi per Episcopum exerceri. Verum cum nos limitationem & divisionem hujusmodi duxerimus auctoritate Apostolica confirmandas, Fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus una ipsarum Diœcesum Prussiæ, quam malueris & parte tertiâ terræ ipsius Diœcesis contentus existens,

stans, terras vel jura ad partem Diœcesis, quam eligendam duxeris pertinentia infeudare, alienare vel dare absque speciali mandato Sedis Apostolicæ non præsumas, sciens quod quicquid de terra Prussia vel terra Culmensi, aut ipsius alienasti proventibus, in irritum revocamus, & ex nunc inane decernimus, si quid contra inhibitionem nostram super prædictorum alienatione, de cætero attentabis: Si vero Diœcesim Culmensem elegeris Tibi, de ipsa Terra Culmensi sufficiat, quod in forma Compositionis factæ super terra Culmensi per Te ac Legatum eundem & dictos Fratres, nec non ipsius terræ incolas plenius continetur. Cæterum temporalia, quæ Tibi Episcopatus jure competunt nomine nostro ac Romanæ Ecclesiæ de ipsius Legati manu accipias, te talem sicut Pontificalis dignitas & religiosa requirit honestas in omnibus redditurum, quæ Deo & Ecclesiæ sit ad gloriam, tibi redundet ad meritum, & Christi fidelibus de Prussia veniat ad profectum. Datum Anagninæ III. Cal. Aug. Pontificatus Nostri anno primo.

Cæterum ut literarum ipsarum tenor hujusmodi infertus omnimodam rei certitudinem faciat, Apostolica Auctoritate decernimus, ut illud idem robur & eam vim eumque vigorem dictus tenor per omnia habeat, quem habent originales literæ supradictæ, & eadem prorsus eidem tenori fides adhibeatur, quandocunque & ubicunque sive in judicio vel alibi ubi fuerit exhibitus & ostensus, ut eidem firmiter stetur in omnibus, sicut eisdem Originalibus literis staretur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Per hoc autem nullum jus de novo alicui acquiri volumus, sed antiquum si quod habet tantummodo conservari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostræ Constitutionis & Voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem

omnipotentis Dei & BB. Petri & Pauli Apostolorum ejus
noverit se incursum. Datum Avenione II. Id. Decembr.
Pontificatus Nostri Anno tertio.

Nos itaque habitâ Consideratione Status Imperialis
in quem nos Deus omnipotens, quamvis insufficientibus
meritis sua benignitate præfecit, & ex cujus ordinato Regi-
mine commodis Ecclesiarum præesse tenemur, considera-
tis etiam propriæ Salutis compendiis animo deliberato, non
per errorem aut improvidè sed maturo Principum & Pro-
cerum Nostrorum accedente Consilio dictas literas, gra-
tias & declarationes contentas, in eis gratas & ratas accipi-
mus. Præcipientes universis Nostris & Imperii Sacri fide-
libus, quatenus easdem in suo vigore & robore manutene-
ant & conservent, sub pœna centum Marcarum auri puri,
quam ab eo, qui contra fecerit, toties quoties contra factum
fuerit, irremissibili exigi volumus, & earum medietatem
Nostri Imperialis Aerarii sive Fisci, residuam verò partem in
Curiam passorum usibus decernimus applicari.

*Signum Serenissimi Principis &
Domini, Domini Caroli IV. Romani
Imperatoris invictissimi & gloriosissimi
Bohemia Regis.*

Testes hujus rei Venerabilis Præclarus Episcopus Vratisla-
viensis Imperialis Aulae Nostræ Cancellarius. Illu-
stres Bolio Svidnicensis. Ludovicus Lignicensis. Conra-
dus Olecimensis, Przimko Tecinensis Duces. Spectabilis
Burchardus Burggravius Majdeburgensis Imperialis Curia
Nostra Magister. Albertus de Anhalt. & Joannes de Kez
Comi-

Comites & Nobilis Zbinko de Hazenberg supremus Magister Camerae Nostrae & aliorum Principum, Comitum, Baronum & Nobilium multitudo praesentium sub Bulla aurea Supario nostro Imperialis Majestatis impressa testimonio literarum. Datum in Burglins An. Domini MCCCLVII. Indictione decima, VIII. Calend. Septembr. Regnorum Nostrorum Anno Romanorum XII. Boemiae XI. Imperii vero XIII. Ego Joannes Dei gratia Lutomislen. Episcopus Sacrae Imperialis Aulae Cancellarius, Vice Reverendi in Christo Patris Domini Gerlaci Moguntinensis Archiepiscopi S. Imperii per Germaniam Archicancellarii recognovi.

ANIMADVERSIONES.

- (a) Deprompta sunt haec Diplomata ex Anonymi cujusdam, libro MS. cui titulum fecit: *Fundatio, Jura, Privilegia & Libertates Ecclesiae Varmiensis, ejusdemque successu temporis gravamina.*
- (b) Joannes II. Streiffrok dictus, cui multae controversiae cum Ordine Teutonico de Episcopatu Varmienfi intercesserunt.
- (c) Eundem, titulum Principis tribuit Carolus IV. Episcopo Varmienfi etiam in alia Bulla, ejusdem Anni, quae in citato libro habetur. Auctor etiam citati libri in epigraphe sua Episcopum Varmiensem Principem Imperii nominat.
- (d) Innocentius est quartus qui Anno 1352. ad Pontificatum est evectus.
- (e) Joanni I. Episcopo Varmienfi, qui Anno 1355. fatis concessit.
- (f) Innocentius IV. Papa Rom. De Episcopatibus his Prussicis & Gvillhelmo Episcopo Mutinensi Vid. Petrus de Dusburg. *Part. III. cap. 33.* ubi etiam in Animadversionibus nostris de Quinto Episcopatu Prussico egimus.
- (g) Annem Pregelam, ut hodie dicitur, olim appellatum esse Pragoram vel Prigoram notavimus in Animadversionibus ad Dusburgii *part. III. cap. 98.* Lipsam autem eum

olim etiam esse dictum, nusquam alias legimus. Nescio tamen, an huc possim trahere, quæ Hennebergerus in *Commentariis ad Tab. Geogr. Prussiae* de Urbe Löbnicensi Regiomontana refert. Dicit enim quosdam existimare, ei nomen esse impositum à flumine Lebe dicto. Cum autem alius ibi fluvius præter Pregelam & Katzbach non reperitur, suspicari licet, Pregelam Olim & Lipsæ vel Lebz nomen habuisse.

(b) Innocentius IV. Pontifex bullam hæc misit ad Christianum Primum Episcopum Prussiae An. 1243. ut ex subscriptione patet. Conf. *Durburg. part. 3. cap. 33.* Quo minus autem eam ad Henricum successorem Christiani missam esse credam, illud me movet, quod Henricus nusquam Prussiae, sed semper Culmensis tantum Episcopus fuisse dicitur. Prima, quantum mihi quidem constat, Henrici Culmensis Episcopi mentio fit in Privilegio Elbingensi, An. 1246. dato.

(c) Innocentius IV. Pontifex bullam hæc misit ad Christianum Primum Episcopum Prussiae An. 1243. ut ex subscriptione patet. Conf. *Durburg. part. 3. cap. 33.* Quo minus autem eam ad Henricum successorem Christiani missam esse credam, illud me movet, quod Henricus nusquam Prussiae, sed semper Culmensis tantum Episcopus fuisse dicitur. Prima, quantum mihi quidem constat, Henrici Culmensis Episcopi mentio fit in Privilegio Elbingensi, An. 1246. dato.